

УДК 342.922

К.П. ЖИДЧЕНКО, Військовий інститут
Київського національного університету
імені Т. Шевченка

ПОРЯДОК ВИПЛАТИ ОДНОРАЗОВОЇ ГРОШОВОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ: АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Ключові слова: конституційна норма, одноразова грошова допомога, оборонне відомство, соціальний захист, військові формування

Відповідно до положень Основного Закону України [1], державою гарантовано право громадян, у тому числі, військовослужбовців на соціальний захист у разі втрати працездатності чи втрати годувальника (загибелі військовослужбовця). Гарантування ж державою даного права найбільшої актуальності набуває станом на сьогодні, коли триває збройний конфлікт на Сході нашої країни.

Так, за роки незалежності України прийнято низку законів у сфері соціального забезпечення прав та інтересів усіх без винятку категорій населення, що потребують державної підтримки, а зокрема це Закони України: «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [2, с.252], «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [3, с.21], «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [4, с.167], «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [5, с.425], «Про зайнятість населення» [6, с.243], «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» [7, с.18], «Про статус і соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» [8, с.200], «Про пенсійне забезпечення» [9, с.10], «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та деяких інших осіб» [10, с.399], «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні»

[11, с.262], «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» [12, с.146] та інші.

Разом з тим, соціальний захист громадян України, які перебувають на службі в Збройних Силах України та в інших військових формуваннях держава гарантує на рівні положень Основного закону (стаття 17 Конституції України) [1].

Соціальному захисту військовослужбовців присвячена значна кількість праць вітчизняних фахівців, таких як: В.Й. Пашинського [13], В.І. Алещенко [14], С.С. Корольова [15], М.І. Карпенко [16] та інших, однак окремі питання в сфері соціального захисту військовослужбовців досі не знайшли свого однозначного вирішення, що потребує подальших досліджень і розробок у даному напрямку. А саме тому метою статі є дослідження окремих питань порядку виплати одноразової грошової допомоги військовослужбовцям.

Дослідження даного питання на більш фундаментальному рівні дасть можливість розпочати процес реального виконання державою взятих на себе зобов'язань перед своїми громадянами, зокрема військовослужбовцями щодо впровадження адміністративно-правових механізмів у процес гарантування соціального захисту даної категорії.

Призначення самого інституту страхування полягає, перш за все, у забезпеченні соціального захисту особи, гарантування її безпеки у разі втрати здоров'я та життя. Процес страхування у нашій державі носить як правило декларативний характер, який на нашу думку перш за все має за мету виконання завдань щодо економії коштів, оскільки гарантом страхових виплат виступає держава в особі бюджетних організацій, що дотуються із фондів бюджету.

Станом на сьогодні ризики, що виникають внаслідок людської діяльності, не є виключенням на нашу думку і військові дії, передбачаються у загальному вигляді положеннями Закону України «Про страхування» [17, с.78]. Здійснення вказаного процесу державою є однією із необхідних умов державності.

Так, починаючи з 1992 по 2013 роки регулювання процесу державного страхування військовослужбовців та інших осіб, що підпадали під вказану категорію осіб регулювалося виключно положеннями постанови Кабінету Міністрів України за № 488 від 19.08.1992 року. У відповідності до Постанови, страхування здійснювалося Національною акціонерною страховою компанією під назвою «Оранта».

Зрештою, у 2013 році Кабінетом Міністрів України прийнято нову Постанову за № 975 [18]. Положення якої врегулювали порядок призначення та виплату одноразової грошової допомоги у разі втрати працездатності, загибелі, а також настання інвалідності

Таким чином, особисте страхування військовослужбовців з моменту набрання чинності положень постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 року № 975 як механізм страхування життя та здоров'я військовослужбовців припинив правові підстави застосування, що на нашу думку є досить вдалим урядовим кроком до оптимізації витрат державного бюджету, у тому числі ефективності використання грошових коштів та зменшення чинників, що можуть впливати на прийняття рішень органів виконавчої влади третіми особами.

У подальшому вказану норму передбачає законодавець у положеннях статей 16–17 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», а зокрема стаття 16 викладається в редакції законів № 328–V від 03.11.2006 року, № 5040–VI від 04.07.2012 року, доповнюється статтею 161 згідно із законом № 5040–VI від 04.07.2012 року, статтею 162 згідно із законом № 5040–VI від 04.07.2012 року, статтею 163 згідно із законом № 5040–VI від 04.07.2012 року, закон статтею 164 згідно із законом № 5040–VI від 04.07.2012 року, а також стаття 17 із змінами, внесеними згідно із законом № 328–V від 03.11.2006 року відповідно [19, с.190].

Положеннями ж вказаного Закону встановлюється допомога у визначених випадках та розмірах у відповідності до рівня втрати пра-

цездатності, у тому числі загибелі (смерті) особи. Зокрема, це страхові випадки, що настали внаслідок виконання обов'язків військової служби внаслідок захворювання, нещасного випадку, поранення, контузії тощо.

Важливим при цьому аспектом виплати одноразової грошової допомоги є фактичне виконання обов'язків військової служби військовослужбовцем, за умов, визначених Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу» [20, с.385]. Вказані ж аспекти стосуються і військовозобов'язаних та резервістів, останні вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби (служби у військовому резерві), за умов, визначених вказаним законом та указами Президента України.

Окремим проблемним питанням є виплата грошових коштів у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного, резервіста членам сім'ї, батькам та утриманцям. Статус вказаних категорій визначається положеннями Сімейного кодексу України [21, с.135], а утриманців – Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [22, с.399].

Непоодинокі звернення до судових органів із позовами про стягнення грошових коштів із Міністерства оборони України спостерігаємо сьогодні, де предметом є встановлення самого ж факту загибелі (смерті) військовослужбовця під час бойових дій на сході України, що на нашу думку не сприяє позитивному іміджу міністерства, оскільки оборонним відомством інколи заперечується сам факт участі у бойових діях військовослужбовця. Зрештою, така позиція відповідача не співвідноситься із конституційними положеннями, що містить виключно економічне підґрунтя.

Містять положення вказаного вище Закону і розміри допомоги, за наявності таких категорій як «наслідок» та «розмір». Окрім цього, законодавцем визначено обставини (підстави) настання яких виключають виплату такої допомоги. Зрештою, положення Закону містять вичерпний перелік таких підстав, а це: вчинення злочину (адміністративного правопо-

рушення), вчинення дій у стані алкогольного та іншого сп'яніння, навмисного тілесного ушкодження, або іншого заподіяння шкоди своєму здоров'ю, а також подання неправдивих відомостей, що стали підставою виплати допомоги у визначеному розмірі. Тобто, кожний конкретний випадок потребує доказування (спростування) у визначеному законом порядку.

Отже, варто визнати, що за роки незалежності в Україні в цілому прийняті основні законодавчі акти щодо соціального захисту військовослужбовців та осіб віднесених до цієї категорії.

Проте, процеси реформування оборонної сфери, необхідність реального забезпечення соціального захисту військовослужбовців через процес реалізації конституційних гарантій наданих державою вимагають удосконалення та прийняття нормативно-правових актів, які відповідають реальному стану суспільних відносин та економічним можливостям держави.

Пріоритетним у цьому напрямку повинне бути не лише захист економічних інтересів держави, а створення дієвих правових механізмів реалізації соціального захисту військовослужбовців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» : від 21.03.1991 р., № 875–XII // ВВР України. – 1991. – № 21. – ст. 252.
3. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» : від 21.11.1992 р., № 2811–XII // ВВР України. – 1993. – № 5. – Ст. 21.
4. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» : від 05.02.1993 р., № 2998–XII // ВВР України. – 1993. – № 16. – ст. 167.
5. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» : від 22.10.1993 р., № 3551–XII // ВВР України. – 1993. – № 45. – Ст. 425.

6. Закон України «Про зайнятість населення» : від 05.07.2012 р., № 5067–VI // ВВР України. – 2013. – № 24. – Ст. 243.

7. Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» : від 16.12.1993 р., № 3721–XII // ВВР України. – 1994. – № 4. – Ст. 18.

8. Закон України «Про статус і соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» : від 28.02.1991 р., № 796–XII // ВВР України. – 1991. – № 16. – Ст. 200.

9. Закон України «Про пенсійне забезпечення» : від 05.11.1991 р., № 1788–XII // ВВР України. – 1992. – № 3. – Ст. 10.

10. Закон України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та деяких інших осіб» : від 09.04.1992 р., № 2262–XII // ВВР України. – 1992. – № 29. – Ст. 399.

11. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» : від 17.04.1991 р., № 962–XII // ВВР України. – 1999. – № 22. – Ст. 262.

12. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» : від 08.07.2011 р., № 3671–VI // ВВР України. – 2012. – № 16. – Ст. 146.

13. Пашинський В. Й. Конституційно-правовий статус військовослужбовців в Україні / В. Й. Пашинський // Право України. – 2005. – № 4. – С. 39–42.

14. Алещенко В. І. Соціальна політика в Збройних Силах України: проблеми та шляхи їх розв'язання / В. І. Алещенко // Наука і оборона. – 2005. – № 2. – С. 38–44.

15. Корольов С. С. Соціальний захист військовослужбовців Збройних Сил України (1991–2005 рр.): історичний аспект: дис. ... кандидата іст. Наук : 20.02.22 / Корольов С. С. ; Нац. акад. оборони України. – К., 2006. – 208 с.

16. Карпенко М. І. Правова робота в Збройних Силах України / М. І. Карпенко // Юридична наука. – 2012. – № 1. – С. 38–43.

17. Закон України «Про страхування» : від 07.03.1996 р., № 85/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.

18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві» : від 25.12.2013 р., № 975 // Урядовий кур'єр. – 29.01.2014. – № 17.

19. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» : від 20.12.1991 р., № 2011–XII // ВВР України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.

20. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» : від 25.03.1992 р., № 2232–XII // ВВР України. – 1992. – № 27. –

Ст. 385.

21. Сімейний кодекс України : від 10.01.2002 р., № 2947–III // ВВР України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.

22. Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» : від 09.04.1992 р., № 2262–XII // ВВР України. – 1992. – № 29. – Ст. 399.

23. Закон України «Про міжнародні договори України» : від 29.06.2004 р., № 1906–IV // ВВР України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.

24. Довідник з міжнародно-правових актів щодо засад демократії і прав людини / Гудзовський О. О. – К. : ДІА, 2001. – 342 с.

25. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / Скакун О. Ф. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.

Жидченко К. П. Порядок виплати одноразової грошової допомоги військовослужбовцям: адміністративно-правові аспекти / К. П. Жидченко // Форум права. – 2015. – № 5. – С. 76–79 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_5_14.pdf

Досліджуються адміністративно-правові аспекти виплати одноразової грошової допомоги військовослужбовцям. Проведено аналіз нормативно-правових актів у сфері соціального захисту військовослужбовців в частині виплати грошової допомоги. Окреслено проблеми, що виникають під час застосування механізмів реалізації гарантованого державою права на виплату грошових коштів у визначених законом випадках.

Жидченко К.П. Порядок виплати єдиновременной денежной помощи военнослужащим: административно-правовые аспекты

Исследуются административно-правовые аспекты выплаты единовременной денежной помощи военнослужащим. Проведен анализ нормативно-правовых актов в сфере социальной защиты военнослужащих в части выплаты денежной помощи. Определены проблемы, возникающие при применении механизмов реализации гарантированного государством права на выплату денежных средств в определенных законом случаях.

Zhydchenko K.P. The Procedure for Payment of One Time Financial Assistance to Military Personnel: Administrative and Legal Aspects

We study the administrative and legal aspects of the payment of one time financial assistance to military personnel. Analysis of regulations in the field of social protection of servicemen in the payment of financial assistance was made. Outlined problems that arise in applying the mechanisms for implementing state-guaranteed right to payment of funds in cases determined by law.